

POKRAJINSKE SKUPŠTINE PUČKIH UČITELJA U DALMACIJI*

MATE ZANINOVIĆ

Prva pokrajinska skupština pučkih učitelja u Dalmaciji održana je 6. listopada 1875. godine,¹ što znači u zakašnjenju za dvije godine od istih skupština održavanih u drugim pokrajinama tadašnje Austro-Ugarske Monarhije. Buđenje nacionalne svijesti za vrijeme narodnog preporoda u Dalmaciji, osnivanje relativno većeg broja osnovnih škola s brojnijim učiteljstvom kao i drugi faktori utjecali su na potrebu održavanja pokrajinskih skupština.

O pripremama za Prvu pokrajinsku skupštinu pučkih učitelja u Dalmaciji nema posebnih podataka i dokumenata, osim u *Narodnom listu*,² u govoru što ga je održao predsjednik Prve pokrajinske skupštine pučkih učitelja u Dalmaciji, upravitelj tadašnjeg Muškog preparandija pjesnik Stjepan Buzolić (1830—1894),³ koji kaže da je obavijest o preuzimanju predsjedništva skupštine saznao tri dana ranije, pa se ispričava prisutnima na skupštini radi govora što ga je održao u tom povodu.

---

* Sintetički prikaz pokrajinskih skupština pučkih učitelja u Dalmaciji nalazimo u referatu pokrajinskog školskog nadzornika Antuna Strölla, što ga je održao u Sibeniku 1900. u povodu VI pokrajinske skupštine. Referat je objavljen u *Smotri dalmatinskoj*, Zadar, od br. 81/10. X 1900. do br. 89/1. XI 1900. i u posebnoj knjižici: prof. Antun Ströll, č. k. pokrajinski školski nadzornik, *Pučko školstvo u Dalmaciji od godine 1814. do 1900.* O istim skupštinama nalazimo vrlo sažeto i u *Povijesti školstva i pedagogije u Hrvatskoj* u redakciji dra D. Frankovića, Zagreb, PKZ, 1958. U tom djelu spominje se šest pokrajinskih skupština. Međutim u Dalmaciji je održano ukupno sedam skupština (VII skupština je održana 1908), pa ćemo u ovom radu obraditi svih sedam pokrajinskih skupština u Dalmaciji na osnovi izvora i literature: dokumenata Pokrajinskog školskog vijeća (PŠV), službenih listova toga organa i novina koje su u to vrijeme izlazile, a u prvom redu *Narodnog Usta* i *Smotre dalmatinske*, novina koje su pratile održavanje pokrajinskih učiteljskih skupština u Dalmaciji.

¹ *Narodni Ust*, Zadar, XIV, 1875, br. 81 od 9. listopada, i dalje br. 82, 83, 84, 85 i 86.

² *Isto*.

³ Stjepan Buzolić (1830—1894) rođen u Obrovcu, gdje je nakon školovanja obavljao dužnost župnika i učitelja. Nakon toga imenovan je privremenim a zatim i stalnim upraviteljem Učiteljske škole u Arbanasima kod Zadra (1866—1887). Pisao je pjesme, pa je izdao i zbirku pjesama, a svoje radove je objavljivao u različitim listovima i časopisima. Za Maticu hrvatsku preveo je s talijanskog Danteov *Pakao*. Pristupio je

Iz izvještaja *Narodnog lista*⁴ o Prvoj pokrajinskoj skupštini pučkih učitelja u Dalmaciji, saznajemo da je održana 9, 10. i 11. listopada 1875. godine, a održavala se u prostorijama Muškog preparandija (Muška učiteljska škola) u Arbanasima kod Zadra (nedavna prostorije Tvornice duhana Zadar). Skupštini su prisustvovali: barun Rodić, namjesnik za Dalmaciju, školski nadzornici i delegati pučkih učitelja, koji su bili izabrani na kotarskim učiteljskim skupštinama na području Dalmacije.

Prvoj pokrajinskoj skupštini pučkih učitelja u Dalmaciji predsjedao je Stjepan Buzolić, a njegov zamjenik bio je Vicko Maroević. Sjednicama skupštine rukovodio je Stjepan Buzolić, umjesto tadašnjeg pokrajinskog školskog nadzornika J. Pavišića, koji je u to vrijeme bio bolestan i »... nenadano produžio bolovanje«,⁵ a skupštinu je samo brzojavno pozdravio.

Prva pokrajinska skupština učitelja u Dalmaciji održavana je u pet sjednica, koje su se održavale prije i poslije podne; prije podne od 9 do 13 sati, a poslije podne od 17 do 21 sat. Skupština je raspravljala o nastavnim i odgojnim pitanjima koji su u to vrijeme bili aktualni i važni za napredak pučke škole i učiteljstva u Dalmaciji. Na dnevnom redu bila su slijedeća pitanja:

»Zašto u nekim školama dječje pismo ne odgovara krasnopisnim pravilima, a čitanje u višim razredima ne uspijeva povoljno?

Na koji način ima postati škola, da uzgoj mladeži odgovori prvom paragrafu državnog školskog zakona od godine 1869.

Što ima da uradi svaki učitelj, da obitelji zavole školu, te da bez prisilnih sredstava šalju redovito djecu u škole?«^{5a}

Opširne diskusije vodile su se oko lijepog pisanja u pučkim školama, pa su o unapređivanju lijepog pisanja sudjelovali svi prisutni na skupštini. O lošem pisanju u osnovnim školama navodilo se različite razloge, pa se iznosilo i različite prijedloge kako poboljšati rukopis učenika pučkih škola i učitelja toga vremena u Dalmaciji. Rasprava o problemu »kaligrafije« završila je donošenjem 13 točaka

---

narodnom preporodu u Dalmaciji, a vrlo aktivno je djelovao u Matici dalmatinskoj. Radio je na uređivanju *Koledara* i u njemu je pisao. Proučavao je i djela klasika pedagogije, pa je surađivao i pisao rasprave u *Napretku* (Zagreb) i *Zori — učionomskom časopisu* (Zadar) kao i u drugim publikacijama toga vremena. Oduševio se za učiteljski poziv, pa je Zavod kojemu je bio na čelu dobro organizirao, a sudjelovao je na konferencijama učitelja u užoj Hrvatskoj. Na njima je i govorio u liberalnom duhu, biran je i za potpredsjednika (Zagreb, Petrinja, Osljeck). Stalno je održavao veze s hrvatskim učiteljstvom i njegovim pokretom. Bio je član Pokrajinskog školskog vijeća (PŠV) za Dalmaciju u kojem je pozitivno djelovao.

⁴ *Narodni list*, isto kao bilješka br. 1.

⁵ *Isto*.

^{5a} *Isto*.

kojih bi se učitelji trebali pridržavati u poboljšanju lijepog pisanja. Prijedloge je iznio predsjednik skupštine, a prisutni su se s njim složili, pa se prešlo na drugu točku dnevnog reda.

U drugoj točki skupštine isto tako se vodila vrlo živa diskusija, u kojoj su sudjelovali skoro svi prisutni. Težnja prisutnih bila je, pronaći najbolje načine kako privoliti roditelje da redovito šalju svoju djecu u školu, iako je pokrajinski školski zakon obavezao roditelje na svakodnevno slanje djece u škole. Interesantni su prijedlozi koji su se iznosili. U zaključnoj riječi o problemu unapređivanja rada u nastavi i poboljšanju posjećivanja osnovne škole predsjedavajući je između ostaloga istakao kako bi u Dalmaciji trebalo izdavat *staleški list*,⁶ koji ne bi trebao biti strogo *staleški* »... već bi trebao roditeljima biti pristupačan i ukazivati na potrebu i važnost škole za napredak i kulturu naroda«.⁷

Na skupštini se raspravljalo i o talijanskom jeziku u onim osnovnim školama gdje se učio kao drugi jezik. Vrlo živa diskusija, prema pisanju *Narodnog lista*, vodila se između Vicka Danila (1845—1899) i Bože Korlaeta, a na kraju skupštine su se složili da bi vlasti u Dalmaciji trebalo obavijestiti o problemu i prema pokrajinskom zakonu iz osnovnih škola izostaviti talijanski jezik kao drugi jezik. Vicko Danilo kaže: »... iz pedagoških razloga u osnovnim školama djeca neće savladati dva jezika«,⁸ a Božo Korlaet se čudi kako se ovo pitanje moglo i postaviti na dnevni red,⁹ pa nastavlja »... dijete treba u pučkoj školi usvojiti što više pojmova; talijanski mu jezik ništa ne pomaže, dapače mu škodi... naš narod neće više da mu lutke odgajaju, već on hoće odgoj djece... učenje dvojnih jezika kod nas je protuzakonito, § 19 temeljnog zakona govori da svaki narod ima pravo odgajati na svojem jeziku«.¹⁰ I na kraju *Narodni list* donosi riječi B. Korlaeta: »Mi smo, veli, hrvatski narod u hrvatskoj zemlji pa imamo pravo našim jezikom djecu svoju odgajati. Predlažem, dakle, neka skupština moli višnju vlast, da urede školu u smislu § 19.«¹¹

Nakon toga delegat učitelja iz Budve Petar Midžor se zalagao za uvođenje ćirilice od III razreda »... u onih školah, gdje se latinicom počinje nauk... a knjige neka se pišu Vukovim pravopisom«,¹² što je od skupštine i prihvaćeno, zaključuje *Narodni list*. Isto tako se

⁶ Tek 1884. bio je pokrenut prvi pedagoški časopis u Dalmaciji, to je *Zora — učioniski časopis*, u kojem su se pored *staleških* problema objavljivali i odgojni problemi, kao i uspjesi i nedostaci u organizaciji nastave.

⁷ *Narodni list*, već cit. brojevi.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto.

¹² Isto.

raspravljalo o broju djece i učitelja u osnovnim školama, pa prema prijedlogu V. Maroevića, dva učitelja dolaze na 60 djece, tri gdje ih je 120 itd.¹³ Mnogo se raspravljalo o zornim sredstvima u nastavi, o nadzorniku i drugim pitanjima.

Na kraju Prve pokrajinske skupštine pučkih učitelja u Dalmaciji predsjednik skupštine istakao je kako se »... nada da ova skupština neće ostati bez uspjeha i ploda«.¹⁴

Analiziramo li rad Prve pokrajinske skupštine pučkih učitelja u Dalmaciji, možemo zaključiti da je odigrala značajnu ulogu u razvitku i organizaciji osnovne škole u njenim počecima sistematskog rada. Premda su pitanja na skupštini bila jednostavna, lijepo pisanje i redovito pohađanje osnovne škole, na skupštini su se rješavala vrlo krupna pitanja, kao što je provođenje nastave na materinskom jeziku, uvođenje ćirilice kao drugog pisma, težnja za provođenjem nastave na zornim sredstvima, ukazivanje na potrebu staleškog časopisa itd. Vođenje skupštine od strane Stjepana Buzolića bilo je korisno i uspješno, jer je Buzolić imao iskustva iz Prve učiteljske skupštine u Hrvatskoj, koja je održana 1873. u Zagrebu, i Druge skupštine učitelja u Hrvatskoj, održane u Petrinji 1874. godine, na kojima je Buzolić bio prvi potpredsjednik.¹⁵

Druga pokrajinska skupština pučkih učitelja u Dalmaciji¹⁶ održana je isto tako u Zadru, 24, 25. i 26. rujna 1879. godine. I ova je skupština tekla kao i prva, pa je konferencija počela crkvenim obredom u crkvi sv. Krševana, a skupština je radila u vježbaonici Muške učiteljske škole u Arbanasima. Skupštini su prisustvovali: namjesnik barun Rodić, dvorski savjetnik dr Josip Antonietti, predsjednik Zemaljskog odbora dr Miho Klaić i drugi, a skupštinom je rukovodio Dragutin Antun Bakotić, pokrajinski školski nadzornik pučkih škola u Dalmaciji. Članovi Druge pokrajinske skupštine bili su: Stjepan Buzolić, Vinko Buzolić, Franjo Bulić, Vinko Adamović, Stjepan Vuletić, Vladimir Jović, Petar Vuletić, Đuro Dević, Mate Radmiri, Đuro Babić, Vid Vuletić, Vinko Lovrinčević, Petar Lorini, Vinko Danilo, Antun Valas, Andro Pelicarić, Nikola Petrović, Antun Čipin, Cvito Marasović i Andrija Kovačić.

Druga skupština učitelja u Dalmaciji održana je četiri godine nakon prve; njome je rukovodio Dragutin Bakotić, a zamjenik mu je bio Stjepan Buzolić.

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Druga opća hrvatska učiteljska skupština održana u Petrinji 1874. Zbornik u povodu 100 godina održavanja skupštine, Zagreb, PKZ, 1976.

¹⁶ *Naredbeni list — za učione Kraljevine Dalmacije*, svez. IX, Zadar, 30. rujna 1879, str. 138—155.

U pozdravnom govoru na početku skupštine predsjednik se osvrnuo na brojno stanje osnovnih škola,¹⁷ zatim je govorio o troškovima školovanja i radu starijih učitelja »... koji su radili po starim običajima«, jer tek osnivanjem Muške učiteljske škole u Arbanasi-
ma,¹⁸ »... »počinje novi duh među učiteljima«.¹⁹

Pitanja kojima se bavila Druga pokrajinska skupština pučkih učitelja u Dalmaciji bila su:

»I Kojim načinom mora učitelj porazdieliti učenike u odsjeke, kad ih ima uslijed okolnosti škole različite godišnje dobi;

II Kako urediti po odsjecima podučavanje predmeta;

III Razređenje naukovnih osnova.«²⁰

O naprijed navedenom dnevnom redu skupštine raspravljalo se vrlo detaljno, pa se na kraju svake diskusije donosilo rezoluciju kojom su se zacrtali zadaci koje je trebalo ostvariti. Na zahtjev izvjestitelja Stjepana Vuletića traženo je da se s nastavom povijesti počne od III razreda osnovne škole, a u diskusiji se isticalo kako u I polugodištu treba povijesne sadržaje obrađivati »... na temelju slučajnih spomenika i ruševina postojećih u učionskoj okolici, ustmenih predaja, pjevanih pjesama, kratkih zanimivih pripovjedača — Kačićeve pjesmarice. U slijedećim razredima se preporučuju štiva prema čitankama i nastavnim osnovama.«²¹

Raspravljalo se i o čistoći u školi i van nje, rasporedu sati, školskoj zgradi i dvorištu škole, a na kraju školske godine potrebno je održavati školske izložbe učila, crteža i ženskih ručnih radova »... uz poticanje i razvijanje djetinjih sposobnosti, uzima se u obzir i estetične njihove sposobnosti...«,²² a tome dodaje još: »... Neka učitelj oštri u učionicih estetična osjetila, naime vid i sluh, osobito zornom obukom, risanjem, deklamiranjem, pjevanjem liepih čudorednih nabožnih i rodoljubnih pjesmica, razmatranjem prirodnina i umjetnina.«²³

U diskusiji skupštinari su raspravljali o uvođenju »Fröbelijanskih zabavišta«, uzgoju voćaka »... sađenjem stabala uz putove«, kalemljenju voćaka i drugo.

Na kraju skupštine pročitani su prijedlozi: da se pučkim učiteljima u Dalmaciji povećaju plaće i poboljša »... poznati žalostni ekonomični položaj«; da se pučkim učiteljima kao i drugim državnim činovnicima dade tromjesečna »... predplata kad temeljito do-

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto.

²¹ Isto.

²² Isto.

²³ Isto.

kažu da se nahode u kakvoj velikoj potrebi...»;²⁴ da se povise pristojbe na ime putnih troškova i dnevnice članovima kotarskih i pokrajinskih skupština, a na kraju je zaključeno da se sljedeća pokrajinska skupština pučkih učitelja Dalmacije održi u Splitu 1881. godine.

Treća pokrajinska skupština pučkih učitelja Dalmacije održana je u Splitu 27, 28. i 29. rujna 1881. godine. I trećom pokrajinskom skupštinom predsjedao je Dargutin Bakotić. Uz ovu konferenciju održana je izložba školskih, obrtnih i umjetnih radnja.²⁵ Na sjednici su raspravljana pitanja »praktične naravi«,²⁶ jer »... izim zadnje točke dnevnog reda, sve se odnosilo na praktičnu svrhu pučke škole«. ²⁷ Skupštinar su raspravljali o uspjehu učenika tijekom školovanja, a posebno u »glavnim« predmetima. Analiziralo se udžbenike, s obzirom na njihov sadržaj i u odnosu na nastavni program osnovne škole. Izrađena je »nastavna osnova« (nastavni plan i program) za svetačko-nedjeljnu školu, a bilo je govora i o nastavi u zagorskim mjestima sjeverne Dalmacije. Bio je izrađen i minimalni program za jednorazredne škole. »Ova je konferencija bez sumnje bolje odgovorila svojoj svrsi, svršila je svoj rad u 4 dana, raspravivši u 8 sjednica 7 glavnih pitanja i prihvativ pri koncu nekoliko posebnih prijedloga«. ²⁸

U održavanju pokrajinskih skupština pučkih učitelja u Dalmaciji dolazi do promjena, pa je »Školskom novicom 2. svibnja 1883. bio preinačen § 46 državnog temeljnog zakona o pučkim školama i određeno, da se pokrajinske konferencije imaju unaprijed sazivati svako 6 godina, te je po tome naša četvrta pokrajinska konferencija imala vijećati 1887. g., a u tu je svrhu pokrajinska školska vlast već nešto i prepravila«. ²⁹

Četvrta pokrajinska skupština pučkih učitelja u Dalmaciji održana je 1888. godine, tek nakon što je za pokrajinskog školskog nadzornika imenovan prof. Josip Peričić (1833—1901),³⁰ umjesto Dragutina Bakotića koji je umro u Zadru 1887. godine.

²⁴ Isto.

²⁵ *Narodni list*, Zadar, br. 75, od 1. listopada 1881, str. 2. »Osvrt na izložbu u povodu treće učiteljske pokrajinske skupštine«.

²⁶ Antun Ströml, *Pučko školstvo u Dalmaciji od godine 1814. do 1900*, Zadar, 1900.

²⁷ Isto.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Josip Peričić (1833—1901) je rođen u Sukošanu. U Zadru je završio gimnaziju i tri godine teologije, koju napušta i nastavlja studij klasične filologije na Sveučilištu u Padovi. Na Bečkom sveučilištu se osposobio za profesora hrvatskog jezika i književnosti. Nastavničku dužnost je počeo 1861. u Splitu na gimnaziji, a od 1867. do 1869. privremeno je direktor kotorske gimnazije. Ponovno se vraća u Split, pa postaje direktor gimnazije u Dubrovniku, odakle je u istom svojstvu 1877. premješten u Zadar. Pokrajinskim školskim nadzornikom je imenovan 1887. Na toj dužnosti mnogo je radio

Ova skupština održavana je u Dubrovniku 19, 20, 21. i 22. rujna 1888. godine. Uoči IV pokrajinske učiteljske skupštine Vicko Dani lo,³¹ nastavnik Muške učiteljske škole u Arbanasima kod Zadra, diskutirao je s profesorom Antunom Vučetićem, gimnazijskim profesorom a u to vrijeme kotarskim školskim nadzornikom u Splitu. Diskusija je bila vođena u splitskom *Narodu* i zadarskoj *Zori — učionskom časopisu*,³² a glavno pitanje koje se raspravljalo na četvrtoj pokrajinskoj skupštini bilo je: »Pregledba naukovnih osnova za općenite pučke i građanske škole, prema zakonu 2. V 1883. i po propisima odnosne naredbe 8. VI 1883, br. 10.618 č. k. Ministarstva za bogoštovlje i nastavu«. ³³ Pored toga na dnevnom redu su bila još pitanja: »Uređenje naukovne osnove za mješovitu nerazdijeljenu i razdijeljenu pučku školu« i »Rasprava prigodnih pitanja što bi sama skupština predložila«. ³⁴

Skupština je zasjedala u prostorijama Ženske učiteljske škole u Dubrovniku (škola je osnovana 1875), a ceremonijal oko početka rada odvijao se kao i do tada pri otvaranju prethodnih skupština. Uz predstavnike vlasti skupštini su prisustvovali delegirano učiteljstvo kao i mnogi učitelji sa dubrovačkog područja.³⁵

Rasprave su tekle redovito, u njima su sudjelovali učitelji, a »... nije bilo praznih govora već jasno i jezgrovito iznošenje opaski zasnovanih na iskustvu i pedagoškim načelima«. ³⁶

Kako piše Antun Ströll »... u toj su konferenciji postavljeni čvrsti temelji našim normalnim nastavnim osnovama, koje su bile odobrene ministarskom odlukom 24. IV 1889, br. 5452 i 15. VII

---

oko unapređivanja pučkih škola i preparandija u Dalmaciji. Težio je da učitelji budu narodni prosvjetitelji, pa je u tom smjeru utjecao na pripremanje kandidata Učiteljske škole u Arbanasima, kod Zadra, kako se u to vrijeme govorilo. Bavio se i književnim radom, a u svoje vrijeme smatran je velikim eruditom. Spjevao je pjesmu o Viškom boju 1866. S grčkog je preveo Platonovu »Apologiju«, a s latinskoga Horacijevu poslanicu Pizmonima. Umro je u Zadru 1901. godine.

³¹ Vicko Dani lo (1845—1899) rođen je u Kaštel Novom. Neko vrijeme studirao je matematiku u Padovi, a 1871. položio je ispit za nastavnika matematike i postao nastavnik matematike i crtanja u Učiteljskoj školi u Arbanasima kod Zadra. Od 1897. do smrti bio je upravitelj te škole. Napisao je djelo o decimalno-metričkom sustavu, a preveo je Močnikovu *Računicu* za pučke škole u Dalmaciji. Radio je na organiziranju učiteljstva, pa je u tu svrhu pokrenuo pedagoški časopis *Zora — učionski časopis*. U časopisu je mnogo surađivao, a pomagao je A. Bakotiću u sastavljanju *Osnove za dalmatinske pučke škole*. Suradivao je kod izdavanja novih čitanaka za pučke škole u Dalmaciji. Bio je član Pokrajinskog školskog vijeća, pa se mnogo zauzimao za unapređivanje nastave u pučkim školama Dalmacije i poboljšanju položaja pučkih učitelja. Umro je u Arbanasima 1899. godine.

³² *Zora — učionski časopis*, Zadar, br. 77, od 29. rujna 1888, str. 1, »Učiteljska skupština u Dubrovniku«.

³³ *Narodni list*, Zadar, br. 77, od 29. rujna 1888, str. 1, »Učiteljska skupština u Dubrovniku«.

³⁴ Isto.

³⁵ Isto.

³⁶ Isto.

1890. br. 13.692, te su od ono doba služile podlogom svim posebnim kotarskim nastavnim osnovama, izrađenim u našim kotarskim konferencijama». ³⁷

U povodu održavanja Četvrte pokrajinske skupštine zadarski *Narodni list* je pisao: »... Grad Dubrovnik pokazao je ovom prigodom da je prava naša Atena i da ljubi i štuje svoje učiteljstvo...«, a u nastavku dalje piše: »... Ne smijemo pri koncu zaboraviti štovanog i poznatog pedagoga Adamovića koji je u spomen IV pokrajinske učiteljske skupštine poklonio pri otvoru iste prisutnima liepu sliku, koja predstavlja naše velikane Gundulića i Boškovića«. ³⁸

Antun Ströll o pokrajinskoj skupštini kaže: »... Ta je konferencija trajala 4 dana i po i riješila je svoje poslove u 9 sjednica. Pri svršetku prihvaćeno je u njoj više posebnih prijedloga, među kojima spomenuti mi je onaj o uređenju položaja učiteljica na mješovitim školama, koje je u lanjskom zasjedanju Sabora dalmatinskog došao na ustavno pretresanje.« ³⁹

Po broju prisutnih i atmosferi u vrijeme održavanja Četvrta pokrajinska skupština učitelja u Dubrovniku bila je najmasovnija, a raspoloženje Dubrovčana bilo je na visini, što se najbolje vidi iz pisanja tadašnjih novina, a posebno zadarskog *Narodnog lista*. Od učitelja koji su organizirali ovu skupštinu najzaslužniji je Vicko Adamović (1838—1919), ⁴⁰ pa je o tome i pisao zadarski list. ⁴¹

Peta pokrajinska skupština pučkih učitelja Dalmacije održana je u Kotoru, a počela je radom 17. rujna 1894. pod predsjedanjem Josipa Peričića, zemaljskog školskog nadzornika, i njegova zamjenika Petra Jokovića, upravitelja Muške učiteljske škole u Arbansima.

Skupština se održavala u prostorijama kotorske realne gimnazije, gdje je u istoj zgradi održana i izložba nastavnih sredstava, narodnih rukotvorina i dječjih crteža, bilježnica i ručnih radova. I ovoj skupštini su pored predstavnika vlasti bili prisutni još i direktor Velike gimnazije u Kotoru Augustin Dobrilović i direktor ženskog učiteljišta kao vještak.

³⁷ A. Ströll, već cit. d.; Antun Vučetić, *Misl o pregledbi naukovnih osnovu pučkih učiona dalmatinskih*, Split, 1888.

³⁸ *Narodni list*, Zadar, br. 74 i 77, od 29. rujna 1888.

³⁹ Isto.

⁴⁰ Vicko Adamović (1838—1919) rodio se u Dubrovniku. Radio je kao učitelj u Janjini, a nakon toga je studirao Pedagogium u Beču. Kao profesor je službovao u Rovinju (do 1869), a zatim je bio upravitelj škola u Dubrovniku; 1875—1883. bio je školski nadzornik. Napisao je »Građu za istoriju dubrovačke pedagogije« i »Zrnca za pedagogijsko-didaktički rječnik« u zadarskom časopisu *Zora — učionski časopis*. Bio je izabran za pravog člana HPKZ-a i jedne talijanske akademije. Umro je u Dubrovniku.

⁴¹ *Narodni list*, Zadar, br. 77, od 29. rujna 1888.

Pravi članovi pete pokrajinske skupštine učitelja bili su:

a. izabranici kotarskih učiteljskih skupština: Krsto Marković i Frane Škarpa — za kotar zadarski; Marko Zrilić — za kotar benkovački; Nikola Mazzura — za kotar šibenski; Nikola Mandić — za kotar kninski; Augustin Zuvitteo i Marko Vrsalović — za kotar splitski; Vid Mihotić — za kotar makarski; Marko Bodulić — za kotar metkovički; Ivan Ružević i Miho Justinijanović — za kotar hvarski; Ivan Butjelić i Vicko Lončarević — za kotar korčulanski; Lino Buzolić i Božo Glavić — za kotar dubrovački; Josip Petričević i Antun Rossi — za kotar kotorski.

b. kotarski školski nadzornici: Miho Zglav, Andrija Pelicarić, Slavomir Sinčić, Mato Marković, Petar Stipičević, Miho Pavlović, Petar Machiedo, Vjekoslav Pjerotić, Luko Zore i Krsto Kulišić.

c. učitelji Muškog učiteljišta u Arbanasima: Petar Joković, Mate Nekić, Vicko Danilo, Frano Haračić, Ante Nimara, Niko Batistić, Antun Kriletić, Ivan Cabrić, Mato Ivančević i Petar Lorini.

d. učiteljstvo Ženskog učiteljišta iz Dubrovnika: upravitelj Vicko Buzolić, Božo Korlaet, Đuro Dević, Marko Topić, Ivan Ukas, Napoleon Marcocchia, Jele Kobenzl, Ante Pavičić, Krstina Lucijanović i Nike Bona.

Na Petoj pokrajinskoj skupštini raspravljala su se sljedeća pitanja:

»I Pregledba nastavnih osnova za općenite pučke učionice, odobrenih odlukom od 19. prosinca 1889. br. 4.113 c. k. pokrajinskog školskog vijeća Dalmacije; II Uređenje nastavne osnove za jedno-razredne mješovite učionice razdijeljene; III Sadašnje učevne knjige, tiskane latinicom, i one ćirilicom, odobrene za naše pučke učionice, odgovaraju li pedagogijsko-didaktičnome pogledu nastavnim osnovama, prema zadaći pučke škole, naznačenoj § 1. državnog školskog zakona od 14. svibnja 1869, ili bi trebalo da se što u njima preinači? IV Pohađanje u našim pučkim učionicama u opće je povoljno prvih četiriju školskih godina, pete je slabo, a posve mali broj djece dovrši redovito svih šest školskih godina dužna pohađanja, s toga se u mnogim učionicama ne postiže propisana svrha. Koji je ovome nedostatku uzrok i kako bi mu se moglo doskočiti? V Najopćenitija mana u pučkim učionicama pokazuje se u pismenoj obuci. A pošto je učitelju razvijati duševne sposobnosti djece, ne samo u govoru, već i u pismu, kako treba uređivati pismene vježbe prema njihovoj svrsi? VI Pripravlja li naša pučka učionica seljačku djecu na praktičan život; ako li ne, kako bi valjalo postupiti da joj pouka bude praktičnija? VII Kako bi se mogla urediti opetovna pouka kod pučkih učionica, nedjeljna ili večernja, a da bude na uhar ne samo onima koji su je dužni pohađati, nego i odraslima, koji bi se htjeli dobrovoljno njome koristiti? VIII Kako bi se imali urediti školski vrtovi za promaknuće nauke u gospodarstvu kod

pučkih učionica? IX Jesu li prema današnjim zahtjevima, dostatna priprava, što učiteljski kandidati i kandidatice postižu u našim učiteljištima na osnovi trogodišnjeg tečaja, ako nije kako bi se moglo pomoći? X Jesu li dosadašnje kotarske učiteljske skupštine odgovarale svojoj zadaći; ako nijesu, što bi imali odrediti da one budu na veću korist učiteljskome obrazovanju i uređenju učionica? XI Jesu li sadašnje naše građanske učionice na svome mjestu i postižu li svoju svrhu po opstojećim nastavnim osnovama i učevnim knjigama, prema zadaći naznačenoj pod § 11 državnog školskog zakona od 2. svibnja 1883? XII Kako bi se moglo doći u susret željama imajućih roditelja, koji bi htjeli da svojoj ženskoj djeci pribave višu naobrazbu, nego li ga je ona, što se postiže u pučkim učionicama? XIII Posebni prijedlozi.«⁴²

Prema tome, dnevni red Pete pokrajinske skupštine pučkih učitelja Dalmacije bio je »veoma obilat«, kako kaže Antun Ströll u povodu održavanja VI pokrajinske skupštine. Na sjednicama, kojih je ukupno bilo 7, a vijećalo se četiri i pol dana, raspravljalo se o nastavnim osnovama odobrenim 1889. godine, koje su uglavnom i prihvaćene, a uređena je nastavna osnova za jednorazredne mješovite škole »... razdijeljene po broju i za one razdijeljene po spolu.«⁴³ Osim toga raspravljalo se o školskim knjigama, pa su istaknute neke dobre strane i nedostaci školskih knjiga u pučkim školama u Dalmaciji.

Na konferenciji je bilo govora i o »ponavljajonicama«, kao i o poučavanju nepismenih odraslih »... koja je pouka od ono doba zavedena kod nekoliko naših pučkih škola.«⁴⁴ Još se raspravljalo o kotarskim učiteljskim skupštinama »... kako bi one od što veće koristi bile našem učiteljstvu«,⁴⁵ a bilo je govora i o pripremanju učiteljskih kandidata i kandidatkinja, koje su se u Dalmaciji pripremale u to vrijeme u trirazrednim učiteljskim školama. Tek od 1904. u Dalmaciji su uvedene četverorazredne učiteljske škole, u Arbanasi-
ma kod Zadra za učitelje, a u Dubrovniku za učiteljice, u koje se moglo upisati sa završenom pripravnicom ili četiri razreda niže gimnazije ili završenom građevinskom školom.⁴⁶

Skupština se osvrnula i na cilj školovanja u građanskim školama, pa se raspravljalo o načinu odgoja ženske mladeži. Na prijedlog skupštine u Splitu je godine 1896. otvorena ženska građanska škola. Na kraju skupštine bilo je usvojeno i nekoliko prijedloga.

⁴² *Smotra dalmatinska*, Zadar, G. VII, broj 82, Zadar, 13. X 1894.

⁴³ A. Ströll, *već cit. d.*

⁴⁴ *Isto.*

⁴⁵ *Isto.*

⁴⁶ Građanska škola kao tip škole u nas je ukinuta nakon oslobođenja, 1945. Ovakav tip škole postojao je u velikim selima, u manjim gradovima i u perifernijim dijelovima velikih gradova. Građanske škole imale su tri smjena: zanatlijsko-industrijski, trgovački i poljoprivredni. U Dalmaciji su se počele osnivati od 1875. godine.

Šesta pokrajinska skupština pučkih učitelja Dalmacije vijećala je u Šibeniku od 3. do 7. rujna 1900. godine, u prostorijama Građanske škole. Skupštini je predsjedavao prof. Antun Ströhl (1856—1921).⁴⁷ I s ovom, kao i s trećom pokrajinskom skupštinom održanom u Splitu, bila je održana izložba novih nastavnih sredstava za rad u osnovnoj i građanskoj školi kao i najbolji radovi učenika iz svih škola u Dalmaciji.

U povodu održavanja Šeste pokrajinske skupštine pokrajinski školski nadzornik prof. A. Ströhl u referatu je govorio o razvitku pučkog školstva u Dalmaciji od godine 1814. do 1900.⁴⁸

Nakon održanog referata na skupštini su raspravljana sljedeća pitanja:

- »7. Što pučku školu u Dalmaciji ometa, da se uspješno razvija?
8. Koje bi produžene tečajeve i niže stručne škole trebalo osnivati u pokrajini?
9. O čitankama za opetovnicu;
10. Što bi trebalo učiniti za odgoj mladeži, da se obezbijedi što bolji društveni poredak?
11. Preuređenje školskih knjiga prema potrebi i vrsti svagdanje pučke škole;
12. Ratarstvo i ribarstvo u odnosu prema nastavnoj osnovi pučke škole;
13. Odgovara li interesu nastave odmjerene škole plata prema školskim okolišima?
14. Je li i u čemu je prikladna svrsi ustanova školskih štedionica u pokrajini?
15. Pregledba školskih tiskanica;
16. Izvještaj o izložbi priređenoj prigodom konferencije;
17. Posebni prijedlozi;
18. Završni govor predsjednika i zatvor konferencije.«⁴⁹

⁴⁷ Antun Ströhl (1856—1921) rođen je na Hvaru. Realnu gimnaziju završio je u Splitu, a na Politehnici u Beču položio je profesorski ispit iz matematike i deskriptivne geometrije i geometrijskog crtanja. Nastavničku dužnost vršio je u srednjim školama u Koprnu, Splitu i Zadru. Upravitelj Učiteljske škole u Arbanasima kod Zadra postao je 1897, a iste godine imenovan je i pokrajinskim nadzornikom za pučke i učiteljske škole u Dalmaciji. U radu se je zalagao i težio je suvremenijoj organizaciji osnovne škole i poboljšanju položaja učitelja. Proveo je »školski i nastavni red« i izdao za nj 40 odluka. Godine 1895. izradio je novu osnovu (Lex-Ströhl). Isposlovao je učiteljima i više plaće, a sposobnijima i stipendije za dalje usavršavanje. Nakon VI pokrajinske skupštine pučkih učitelja Dalmacije 1900. godine referat s te skupštine objavio je u posebnoj knjižici pod naslovom *Pučko školstvo u Dalmaciji od g. 1814. do 1900.* Izdao je za više razrede realke udžbenike za geometriju i deskriptivnu geometriju na talijanskom jeziku; pored toga pisao je znanstvene rasprave u stručnim matematičkim listovima. Umro je 1921. godine u Trstu, gdje je živio nakon prvog svjetskog rata.

⁴⁸ A. Ströhl, *već cit. d.*

⁴⁹ *Učiteljski glas*, Split, II/1900, br. 5, str. 152—153.

Nakon posljednje točke dnevnog reda VI skupštine sa završnim govorom je nastupio predsjednik skupštine, pokrajinski školski nadzornik Antun Ströll. On je u završnom govoru sažeto istakao protekli rad skupštine. Održana Pokrajinska izložba nastavnih sredstava privukla je pažnju skupštinara, koji su izložbu razgledali, kao i kabineti Građanske škole u Šibeniku i proizvodi Ratarskog tečaja, što su registrirale i novine, a o tome je pisao i *Učiteljski glas*,⁵⁰ u to vrijeme jedini pedagoški časopis u Dalmaciji. Svi listovi koji su u to vrijeme izlazili, kao i pedagoški časopis *Učiteljski glas*, pisali su o Šestoj pokrajinskoj skupštini kao o uspjelom skupu dalmatinskog učiteljstva na prosvjetnom, školskom i gospodarskom planu.

Sedma pokrajinska skupština pučkih učitelja Dalmacije održana je u Zadru, od 7. do 12. rujna 1908. godine, a vijećala je u prostorijama Muške učiteljske škole u Arbanasima.

Ovoj skupštini bili su prisutni potpredsjednik Namjesništva za Dalmaciju Josip Tončić, dvorski savjetnik barun knez Ambroz Maroičić, povikar kanonik Piasevoli, vladika dr Nikodim Milaš, saborski predsjednik Vicko Ivčević, predsjednici Zemaljskog odbora dr Katnić, dr Dulibić i dr Klaić, predsjednik Zadarske općine I. Rolli, stariješica zavoda sv. Dimitrija, upravitelj talijanske gimnazije S. Škarića, zastupnici u Carevinskom vijeću J. Biankini, V. Perić i I. Prodan, zastupnik zadarskog Školskog vijeća dr Krekich i »do 90 što pravih članova, što stručnjaka pozvanih od predsjednika konferencije«.⁵¹

Ovoj kao i šestoj pokrajinskoj skupštini predsjedao je i vodio skupštinu prof. Antun Ströll, koji je pri otvaranju skupštine istakao stanje u dalmatinskom školstvu,⁵² koje je po kotarevima bilo vrlo različito.⁵³

Dnevni red VII pokrajinske skupštine pučkih učitelja Dalmacije bio je vrlo opsežan. Prema *Učiteljskom glasu*,⁵⁴ raspravljalo se o 17 točaka, a najvažnija pitanja o kojima su posebne komisije podnosile izvještaje bila su: »Crtanje u pučkoj školi po slobodnim metodama«, »Ustanoviti normalnu osnovu za ponavljaonice«, »Na koji bi se način moglo najbolje udesiti poučavanje zemljopisa po odsjecima, a ostalih stvarnih nauka po ciklusima u raznim vrstama općih pučkih škola?« i »Postaviti temeljna načela, po kojima bi se imao sastaviti i školski red (§ 87. def. škol, i nast. reda)«.⁵⁵

⁵⁰ *Učiteljski glas*, Split, II/1900, br. 11 i 12, str. 311—316.

⁵¹ *Učiteljski glas*, Šibenik, G. X/1908, br. 8, 9 i 10, str. 65.

⁵² Koncem 1907. godine u Dalmaciji je bilo 430 javnih i 25 privatnih općih pučkih škola, a 6 javnih i 2 privatne građanske škole. Javne i privatne građanske škole pohađalo je 401 djeteta, a javne i privatne pučke škole 55.802 djece, u građanskim školama poučavalo ih je 33, a u općim pučkim školama 789 učitelja. Podaci prema *Učiteljskom glasu*, br. 8-9-10/1908, str. 67.

⁵³ *Učiteljski glas*, već cit., str. 66.

⁵⁴ Isto, str. 67.

⁵⁵ Isto, str. 67—68.

Izvjestaje su podnosili i članovi komisija, među kojima nalazimo nastavnike za pojedine predmete, pa je o crtanju izvještavala učiteljica Bizzaro, prof. Urlič i učitelj Bubić. O normalnim osnovama izvještavao je prof. Miho Zglav i učitelji Antičić i Kuzmanić. Među izvjestiteljima o nastavi zemljopisa i povijesti nalazimo i Dinka Šimunovića, koji se u to vrijeme još uvijek bavio nastavnim i didaktičkim pitanjima. Dinko Šimunović je sudjelovao izvještajem u XII točki poslovnog reda: »Na koji bi se način moglo najbolje udesiti poučavanje zemljopisa po odsjecima, a ostalih stvarnih nauka po ciklusima u raznim vrstama općih pučkih škola?« O spomenutom problemu u diskusiji sudjelovali su još u to vrijeme istaknuti prosvjetni radnici Dalmacije: Ilija Dizdar, Antun Mostahinić, Antun Kriletić, Ivan Supin i Stjepan Zaharija. Nakon referata i diskusije u izvještaju s te skupštine istaknuto je kako je upravo XII točka poslovnog reda bila »... jedna od najvažnijih i najzanimljivijih«,⁵⁶ a u završnoj riječi na skupštini predsjednik je isto tako istakao: »... moram zahvaliti gospođi izvjestiteljima, koji su se ozbiljno i stručno prihvatili rješenja rečenih pitanja. Njihovu je nastojanju pripisati dobrim dijelom uspjeh ove konferencije«. ⁵⁷

Pored D. Šimunovića i naprijed istaknutih prosvjetnih radnika Dalmacije koji su sudjelovali u raspravi o XII točki poslovnog reda, na VII skupštini sudjelovali su još i prof. Vid Vuletić-Vukasović, Đuro Kalik, Nikola Ljubidrag, prof. Šime Urlič, Pavao Roca, Ivan Miošić, Tadija Dujmović i Antun Maštrović.

Osvrnemo li se na rad pokrajinskih skupština pučkih učitelja u Dalmaciji, uočit ćemo razlike u održavanju ovih skupština i skupština učitelja u drugim našim pokrajinama. Pokrajinske skupštine učitelja u Dalmaciji održavane su pod izravnim utjecajem tadašnjih prosvjetnih vlasti i Pokrajinskog školskog vijeća (PŠV), dok se na primjer učiteljske skupštine učitelja u sjevernoj Hrvatskoj održavaju na inicijativu naprednih učitelja i njihovih staleških organizacija. Na pokrajinskim skupštinama pučkih učitelja u Dalmaciji uglavnom se raspravlja o nastavnim pitanjima, manje o odgojnim problemima, a skoro nikako o staleškim pitanjima i stanju učiteljskih organizacija. Pokrajinskim skupštinama pučkih učitelja u Dalmaciji prisustvuje relativno mali broj i to samo delegiranih učitelja. Iz drugih naših pokrajina nisu bili pozivani učitelji, dok su dalmatinski učitelji bili uvijek pozivani na skupštine hrvatskih učitelja. Stjepan Buzolić je bio potpredsjednik svih triju učiteljskih skupština u Zagrebu, Petri-

⁵⁶ Isto, str. 69.

⁵⁷ Isto, str. 70.

nji i Osijeku. Po masovnosti sudjelovanja učitelja pokrajinskim skupštinama jedino se ističe IV skupština, održana u Dubrovniku. Ovoj skupštini su prisustvovali delegirani učitelji izabrani na kotarskim skupštinama po Dalmaciji, a pored njih masovno prisustvuju učitelji iz Dubrovnika i njegova šireg područja. Prvim skupštinama u Dalmaciji predsjedao je Stjepan Buzolić, sudionik svih triju skupština učitelja u sjevernom dijelu Hrvatske, na kojima je bio izabran za potpredsjednika, pa je on sigurno svoja organizaciona iskustva prenosio i na prve skupštine pučkih učitelja u Dalmaciji. Pridemo li pokrajinskim skupštinama pučkih učitelja u Dalmaciji s razvojnog stanovišta, uočiti ćemo da su one, ne samo po svojoj organizaciji već i po tematici, raspravljale o sve složenijim pitanjima nastave, a donekle i odgoja.

Pokrajinske skupštine pučkih učitelja u Dalmaciji sigurno su pridonijele unapređivanju nastave i njene organizacije, a slabosti su što su bile u organizaciji vlasti koja je bila administrativna i birokratska. Ove skupštine u Dalmaciji imale su i svoj utjecaj i na gospodarske prilike u narodu, a posebno one skupštine uz koje su bile organizirane izložbe ručnih radova učenika i učenica, kao i one na kojima su demonstrirani uspjesi na gospodarskom polju (Split, Dubrovnik, Šibenik i Zadar). Narod je imao pristupa ovim izložbama, pa su one približile narodu uspjehe na gospodarskom polju.

Zalaganje dalmatinskog učiteljstva na širem obrazovanju učiteljstva imalo je odjeka i kod tadašnjih vlasti, pa su učiteljske škole u Dalmaciji, muška u Arbanasima kod Zadra i ženska u Dubrovniku, produžene na četverogodišnje školovanje.

I na kraju, sumiramo li rad pokrajinskih skupština pučkih učitelja u Dalmaciji, možemo zaključiti da su one i pored svojih slabosti bile značajne za unapređivanje i organizaciju osnovnih škola u Dalmaciji.

1. Spisi Pokrajinskog školskog vijeća (Historijski arhiv Zadar) za godine 1875, 1879, 1881, 1888, 1894. i 1908.
2. Arhiv Hrvatskog školskog muzeja Zagreb (Šime Urlić, *Crtice iz dalmatinskog školstva*, II dio, rukopis).
3. Historijski arhiv Split (Petar Kumičić, *Učitelji djece u Dalmaciji prosvjetitelji i perom*, rukopis).
4. Ilija Dizdār, *Zakoni i propisi za opće pučke i građanske škole u Dalmaciji*, Dubrovnik, 1913, str. 31, 33, 36—37.
5. *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*, redakcija dra Dragutina Frankovića, Zagreb, PKZ, 1958, str. 218—219.
6. Antun Ströhl, *Pučko školstvo u Dalmaciji od godine 1814. do godine 1900*, Zadar, 1900.
7. Mirko Ležaić, *Prošlost i sadašnjost osnovne nastave u Dalmaciji*, Split, 1922.
8. O Prvoj skupštini: *Narodni list*, Zadar, 1875, br. 81—86.
9. O Drugoj skupštini: *Naredbeni list za učione Kraljevine Dalmacije*, Zadar, svezak IX, 30. rujna 1879, str. 138—155.
10. O Trećoj skupštini: *Narodni list*, Zadar, br. 75, od 1. listopada 1881.
11. O Četvrtoj skupštini: *Narodni list*, Zadar, 1888, br. 60—78.
12. Antun Vučetić, *Misli o pregledbi naukovnih osnova pučkih učiona dalmatinskih*, Spljet, 1888.
13. O Petoj skupštini: *Smotra dalmatinska*, Zadar, G. VII, broj 82, Zadar, 13. X 1894; *Jedinstvo*, Split; *Crvena Hrvatska*, Dubrovnik; *Hrvatska kruna*, Zadar; *Srpski glas*, Zadar; *Školski vjesnik*, Sarajevo.
14. O Šestoj skupštini: *Narodni list*, Zadar, 1900; *Učiteljski glas*, Split, 1900; *Smotra dalmatinska*, Zadar, 1900.
15. O Sedmoj skupštini: *Narodni list*, Zadar, 1908, br. 72—74; *Naše jedinstvo*, Split, 1908; *Smotra dalmatinska*, Zadar, br. 30, 1908; Ivo Perić, »Pedagoški portret Dinka Šimunovića«, *Školski vjesnik*, Split, br. 4—5/1963, 18.
16. *Brzopisna izvješća XXXIV zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga od dneva 22. februara do dneva 21. marča 1899*, Zadar, 1899.
17. *Brzopisna izvješća XXXII zasjedanja pokrajinskog sabora dalmatinskoga od dneva 16. rujna 1909. do 3. veljače 1910. Sv. I od dneva 16. rujna do 18. listopada 1909*, Zadar, 1911.

Mate Zaninović: LE ASSEMBLEE REGIONALI DEI MAESTRI DELLE
SCUOLE ELEMENTARI IN DALMAZIA

Riassunto

Nel periodo dal 1875 al 1908 in Dalmazia ebbero luogo sette assemblee regionali dei maestri delle scuole elementari: rispettivamente negli anni: 1875, 1879, 1881, 1888, 1894, 1900, 1908.

Tutte le assemblee regionali dei maestri delle scuole elementari in Dalmazia si tennero sotto l'influenza diretta delle autorità d'istruzione d'allora e del Consiglio scolastico regionale. Queste assemblee trattavano prevalentemente le questioni concernenti l'insegnamento, meno i problemi d'educazione e quasi nulla le questioni dei ceti sociali e lo stato delle organizzazioni dei maestri. Queste assemblee erano relativamente poco frequentate; vi presero parte soltanto i delegati. Per quanto concerne la partecipazione dei maestri spicca la IV assemblea tenutasi a Dubrovnik. A questa assemblea furono presenti i maestri eletti alle conferenze distrettuali in Dalmazia, inoltre vi furono presenti copiosamente i maestri di Dubrovnik e del suo circondario. Alle assemblee si discuteva sui problemi riguardanti l'organizzazione dell'istruzione pubblica in Dalmazia che divenivano sempre più complessi. Queste assemblee ebbero l'influsso pure sulle condizioni economiche del popolo; specialmente quelle assemblee a cui erano abbinate le mostre dei lavori a mano degli scolari e delle scolare e quelle dove venivano presentati i successi economici. Il popolo fu ammesso a queste mostre e in tal modo poteva essere al corrente dei successi conseguiti sul campo economico. Malgrado le manchevolezze le assemblee regionali dei maestri delle scuole elementari ebbero una parte significativa nell'evoluzione dell'organizzazione delle scuole elementari.